Навкруги хлопчакового дому лежали піски. Дуже рідко можна було побачити тут якийсь кволий паросточок чи хирляву квітку. На Пісках довго не затримувалися ні люди, ні хмари. Далеко-далеко, до самого обрію все було сухе й сіре. Тому немає нічого дивного в тому, що хлопець захотів, як і птахи, кудись відлетіти.

Його батько вчинив так уже давно. Надаремно кілька років чекали його додому, дарма на вікні щовечора ставили лампу! Він не повертався. Може, через голод, що був у домі частим гостем, а може, і через воду, яку мешканці Пісків носили здалеку, бо ніде поблизу не було ні джерела, ні криниці. В легкій тіні акації біля хлопчакової хатини важко дихав пес. Марно мати і син сподівалися, що він побіжить комусь назустріч. Від старості йому вже й гавкати було важко, але навіть він пробував утекти з Пісків.

Якби не надія, що батько все-таки колись повернеться, то й хлопчак, і його мати давно б уже помандрували кудись, де краще й радісніше живеться. Але ж батько обіцяв повернутися! І вони чекали на нього.

На всі докірливі запитання сина мати завжди відповідала однаково:

— Батько повернеться, неодмінно повернеться... Хлопчині ввижалося, що вже й вітер повторює її слова, що вони чуються йому в криках птахів і навіть заступ щоразу поскрипував: "Повернеться, повернеться..." Але батько не повертався. З кожним роком хлопчакові, а згодом і юнакові дедалі дужче хотілося покинути сірий край. Хто знає, що чекає його за видноколом? Великий і дивний цей світ.

— Я мушу, мушу йти звідси! — частенько шепотів він сам до себе.— На цьому проклятому піску, скільки поту не проливай, все одно ростуть лише колючки й реп'яхи.

Нараз йому здалося, наче дорога сама стелиться йому під ноги і кличе в далечінь. Але коли відважився йти — туга за матір'ю і за домом заступили дорогу. Все ж якогось дня, зібравшись на силі, він сумно попрощався з матір'ю й подався в дорогу.

Ніхто не знає, скільки хлопець мандрував услід за птахами й хмарами. Уже й сутінки оповили все навкруги, а йому ще не трапився ніхто назустріч. Натомившись, ліг на пісок і накрився покривалом із зірок. Довго так лежав. Уже на небокраї й світати почало, коли він зауважив, що одна із зірок спустилася на землю, підступила і... суворим голосом наказала:

— Вставай, хлопче, і йди! Є на світі забуте місто, в ньому палац, а в тому палаці твоє щастя. Але спочатку ти мусиш знайти ключ, який відчиняє місто і палац. Чимало людей уже шукали його, проте ніхто не зумів знайти. Та якщо ти будеш терплячий і наполегливий — знайдеш ключ!

Зірка замовкла, а юнак звівся на затерплі ноги, струсив із себе пісок і попрямував на пошуки загадкового ключа від забутого міста.

Спробував юнак уявити собі те місто і той палац, але щоразу вони поставали в його уяві іншими. Одного разу вулиці міста були вимощені щирим золотом, а дахи на будівлях сяяли рубінами. Іншим разом місто уявлялося йому все в руїнах, а з-поза гір потрощеного каменю, мов перлина, виблискував палац. Однак скільки він не силкувався, а проте ніяк не міг уявити собі ключ. Спершу був переконаний, що той ключ — величезний, золотий і всипаний дорогоцінним камінням, а далі дійшов висновку, що він усе-таки маленький і потемнілий від часу.

У роздумах про ключ юнак вступив у перше на своєму шляху село, проте ніхто на нього і не поглянув. А на його розпитки про забуте місто, палац і ключ люди лише знизували плечима. "Що хоче цей хлопець? — питали вони один одного.— Такого міста немає! Ніхто його ніколи не

бачив, ніхто про нього нічого не чув!" Люди йшли в своїх справах, а юнак далі розпитував нових стрічних, аж поки нарешті не зустрів одного сиводавнього дідка, котрий, подумавши, сказав, що начебто колись давним-давно чув про якесь забуте місто і палац у ньому. Може, на Високих горах ще живуть старі мудреці, які знають таємницю забутого міста...

Юнакові нічого не залишалося, як іти до Високих гір. Тяжким і далеким був шлях до них, мандрівець знемагав од спеки й голоду. На прохання подати бодай шкоринку хліба він завжди чув у відповідь: "Ти молодий, можеш і заробити!" Тож довелося йому спершу добувати руду під землею, а потім засипати її у печі на заводі. З часом він заробив трохи грошей на хліб і помандрував далі, більше не зупиняючись аж до Високих гір. А там його пересилила втома. Ніхто не знає, скільки часу він проспав і що йому снилося. Але коли прокинувся, то побачив, що із-за гірських вершин випливає Місяць, величезний і червоний, неначе щойно побував у печі, де плавлять руду. "Він, мабуть, знає, де живуть старі мудреці!" — подумав юнак. Але на його запитання Місяць і бровою не повів.

— Я ніколи не чув про забуте місто! — сказав він переконливо.— І про старих мудреців нічого не знаю. Може, Мати трав щось знає? Трави скрізь ростуть, усе бачать і чують. Тож Мати трав мусить знати всі таємниці світу...

— Що за нісенітниці ти кажеш?! — голосно засміявся юнак.— Хто питає поради у трав? Що вони можуть знати? — Він повернувся і рішуче попростував далі...

На кручі, за виступом скелі, юнак зустрів сивого дідка у довгому плащі, який загрібав у жар картоплини. Тихо й доброзичливо дідок запропонував незнайомцеві зігрітися біля багаття й підкріпитися, чим бог послав. Старий говорив так спокійно, наче вони не випадково зустрілися високо в горах, а заздалегідь домовилися про зустріч.

— Давно я тебе чекав! — зненацька сказав дідок.

— Чекали? — здивовано перепитав юнак, і нараз йому здалося, наче він уже десь бачив старого. Втім, приглянувшись, зрозумів, що йому знайомий лише голос дивного співбесідника. Був це той самий голос, який розповів йому про таємницю забутого міста.

— Що ж, тепер можете сказати мені все! — мовив юнак і сів поруч.

— Сказати все! Про що? — запитав дідок і надовго замовк.

Юнак терпляче ждав. Так їх застала і перша, і друга, і третя зоря; старий, поклавши руки на коліна, сидів незрушно або ж спав з розплющеними очима.

Тільки на світанку четвертого дня юнак вирішив його розбудити. Проте, щойно він торкнувся дідового плеча, той умить перетворився на хмарку диму, а багаття провалилося в землю, мов його ніколи й не було. "Що ж, залишився дим, затримаю бодай його!" Він затулив жменю, але коли через деякий час зазирнув туди, там було порожньо. "Мабуть, усе це мені приснилося!" — подумав юнак, і в цей час його нога за щось зачепилася. Він опустив очі й побачив дідового плаща. Не вагаючись, він підняв його, накинув собі на плечі й одразу відчув, що крізь його шкіру щось пробивається, а все тіло маліє.

— Де загубилася моя вівця? — почув він голос дідка за плечима. Хотів був повернутися і сказати старому, що зараз не до жартів, але натомість з горла вихопився звук, який більше був схожий на овече мекання, ніж на людську мову.

"Що ж робити? Нещасний я, нещасний! — подумав мандрівець і сумно похилив голову.— Цей злий дідуган перетворив мене на вівцю!" Він мало не заплакав, але нараз почув біля вуха, як потічок розмовляє

сам із собою про те, що будь-яка ріка має береги, а на всіляку хворобу є ліки!

— Зачерпни води і вмийся! — мовила хвиля і торкнулася його ніг. Він повів копитцем по воді, але надаремно. Відтак занурив у воду голову. І щойно вода торкнулася його вух і очей, з них наче спала якась полуда і він побачив безліч маленьких світлячків, що тріпотіли й мінилися навколо нього. Коли ж приглянувся пильніше, то переконався, що насправді то світяться очі трав. "Що за мара? То, певне, виблискує роса на сонці!"

Сяяння було таке яскраве, що юнак мимоволі зажмурив очі. Коли ж розплющив їх, то побачив, що трави співчутливо дивляться на нього. Потім одна стиха мовила:

— Гляньте на нього, він і досі нам не вірить!

— Це тому, що шукає загубленого ключа на вершинах гір, по лісах, печерах і в озерах...

— А де ж мені його шукати? — сердито запитав юнак. А тоді невимовно здивувався, коли почув у відповідь, що ключа треба шукати в криниці, за старою квітучою акацією на його подвір'ї.

"Що за нісенітниця? На подвір'ї і далеко навкруги немає жодної криниці, та й акація, мабуть, давно всохла. Трави не знають, про що патякають!" — Він сердито підхопився й попростував геть. Але на серці в нього було легко: людська подоба все-таки повернулася до нього. В уяві він бачив, як десь у темряві печери, на дні озера, на березі далекого моря, виблискує загублений ключ.

Запам'ятали невпокірливого мандрівця і прямовисні скелі, на які він залазив, і урвища, в які спускався. Він був такий перевтомлений, що подеколи забував, куди іде й навіщо. Частенько зупинявся і проклинав

свою довірливість. "Обдурила мене Зірка! Може, взагалі загубленого ключа немає на всьому білому світі?" Уві сні він бачив матір, яка нетерпляче жде його повернення, бачив свою хатинку, що стала миліша і розкішніша від примарного палацу.

Коли ж нарешті хлопець повернувся додому, йому здалося, що якийсь перетворив їхню хатку на перехняблену коробку. Матері на обійсті не було. Він роззирнувся і побачив її в далечині з відрами на коромислі. Вона аж зігнулася під їхньою вагою. "Треба спробувати викопати криницю. Якщо не знайду води, то бодай втішуся тим, що хотів це зробити..." Він узяв заступ і озирнувся, шукаючи, де б почати копати. Зненацька його погляд наштовхнувся на розквітлу акацію у закутку двора. "Якщо мені ніколи ніщо не снилося, то зараз сниться!" — подумав юнак і потер очі. Над його головою пливла біла хмарка акацієвого цвіту, а поруч стояла мати й дивилася на нього.

— Тут ніколи не було води, сину! — сказала вона, проте юнак уперто копав далі.— Надаремно витрачаєш сили! — похитала мати головою.— Тут води не знайдеш...

— Я й не шукаю воду! — сказав син.— Я шукаю ключа.

Односельці, які прийшли привітатися з мандрівцем, здивовано знизували плечима. Згубив юнак у далеких світах здоровий глузд абощо? Хто і коли знаходив воду в Пісках? Вони насторожено стежили, як день у день, без спочинку, викидав він пісок із глибокої ями. Навіть уночі копав, і гора піску росла та й росла. Ріс у мріях копача й палац...

Аж ось настав дев'ятий день.

— Диви, він світлий! — несподівано вигукнув юнак із дна ями й сіпнув мотузку, щоб тягли його нагору.— Ой, вислизнув з рук! — додав він розчаровано через кілька секунд.

Люди стовпилися довкола глибокої ями, але ніхто не дослухався до слів юнака, бо з дна бив потужний струмінь води. Від щастя люди кричали, обнімали одне одного, співали й танцювали... А вода все прибувала й ось уже вихлюпнулася з ями і розлилася по Пісках.

Односельці ще не встигли отямитися, а вода вже бігла через молодий ліс. Не одне дерево, не два і не три, а цілий ліс грав-мінився у сонячному промінні. В ньому бігали олені й лані, в кронах дерев збиралися цілі зграї птахів...

Але колишній хлопчак з Пісків і далі стояв біля криниці, незмигно дивився в неї, і вітер розвівав його сиву чуприну. Люди чули, як він говорив сам до себе:

— Я його бачу на дні. Він — золотий!

А потім хитав головою:

— Ні, то лише відблиск сонця!

По якімсь часі додав:

— Він — срібний, мамо!

А тоді знову чувся його розчарований голос:

— Ой, то лише місяць!

І так з дня в день, аж поки криниця не заховалася в лісі. Відтоді сивого юнака ніхто не бачив і не знає, куди він подівся... А легенда каже: є на світі квітуча акація, під нею — криниця, а в криниці ключ. Треба тільки довго і наполегливо його шукати...